

Editörden: | İbrahim Sirkeci[♦]
Türkiye’de göç çalışmaları | M. Murat Yüceşahin[♦]

Türkiye’de göç araştırmaları hem akademiye hem de genel kamuoyunda son yıllarda daha fazla ilgi odağı haline gelen konulardan biri durumundadır. Londra’da yer alan Regent’s Üniversitesi’nde iki kez düzenlenen ve üçüncüsü 2015 Haziran ayında yapılacak olan Türk göç konferansları bu konuda uluslararası düzeyde artan bir ilginin varlığını göstermektedir¹. 2012 ve 2014’te gerçekleştirilen bu konferanslara Kuzey Amerika, Avrupa ve Türkiye’den toplamda dört yüzden fazla akademisyenin katılmış olması ‘*Türk göçü*’ konusunun oldukça yaygın bir uzman grup tarafından önemsendiğinin açık bir göstergesidir.

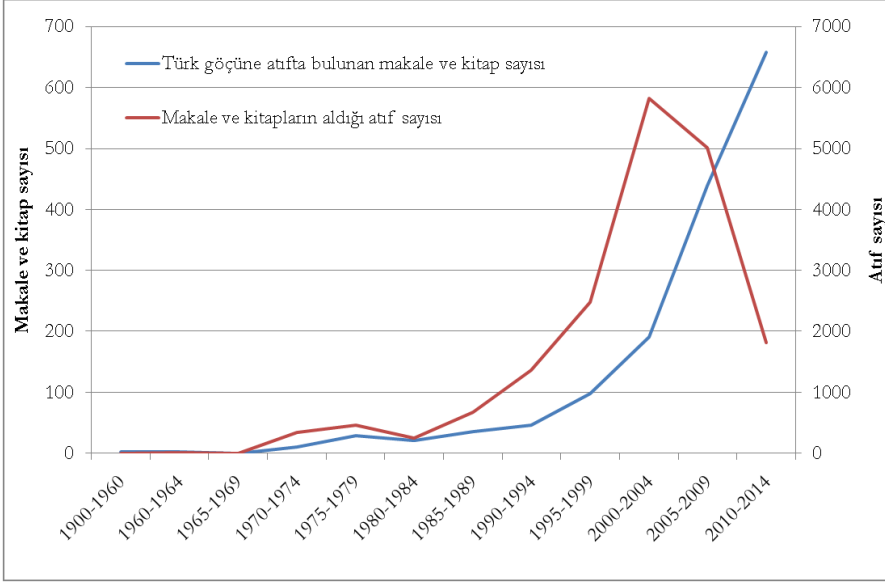
Elektronik veri tabanlarında yapılacak basit bir incelemeyle bile Türkiye’den ve Türkiye’ye göçler ile yurtdışında yaşayan Türkiyeliler ve/veya ilgili nüfuslar üzerine yapılan çalışmaların sayısının son yıllarda katlanarak arttığı görülmektedir. Özellikle son 10 yılda hem konu hem de ilgili literatüre katkı yapan akademisyenlerin alan çeşitliliğinin arttığını da söylemek mümkündür. Öte yandan Türk göçleri konusuna değinen İngilizce yayınlanmış kitap ve makalelerin sayısında mutlak bir artışın olduğu izlenirken bu çalışmaların aldığı ortalama atıf sayılarının düşmekte olduğu gözlenmektedir (Şekil 1). Bunun ardındaki nedenler arasında muhtemelen çeşitlilik ve sayı artışının kendisi bulunmaktadır ve fakat özellikle Türkiye’de 1960’larda ivme kazanarak günümüzde önemli bir mesele haline gelmiş olan göçler, dünyada da benzer bir eğilimle siyaset ve planlama konularından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Türkiye göç hareketleri konusunda hem tarihsel olarak hem de günümüzde kaynak ülke olmasının yanında önemli bir hedef ülke durumundadır (Şeker ve Erdal, 2010). Bu konumsal özelliğiyle ve kendine özgü nüfus dinamikleriyle Türkiye dünya göç coğrafyasının, göç sisteminin ve siyasasının önemli bir parçasıdır.

[♦]Prof. Dr. İbrahim Sirkeci Regent’s Üniversitesi Ulusötesi Çalışmalar Araştırma Merkezi Direktörüdür ve Celal Bayar Üniversitesi Nüfus ve Göç Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Danışma Kurulu üyesidir; e-posta: sirkeci@yahoo.com.

[♦]Doç. Dr. M. Murat Yüceşahin Ankara Üniversitesi Coğrafya Bölümü öğretim üyesidir ve Celal Bayar Üniversitesi Nüfus ve Göç Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Danışma Kurulu üyesidir; e-posta: mmyucesahin@yahoo.com.

¹ Bkz. www.regents.ac.uk/tmc

Şekil 1. Türk göçleri üzerine atıfta bulunan eser (makale ve kitap) ile bu eserlerin aldığı atıf sayıları, 1900-2014²

Kaynak: Google Scholar

2

Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi tarihini göçler üzerinden okumak mümkündür. Bu çerçevede iç-göçlerin demografik, toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlamda etkileri ve önemi büyüktür. Türkiye'yi ilgilendiren göç alanındaki literatür, ülkedeki iç göç süreçlerine odaklanmış belirgin bir ağırlığı olan birikimi ortaya koymaktadır. Bu akademik birikim içerisinde uzunca bir dönemde Türkiye'de kırsal kesimden kentsel kesime yönelmiş olan göçler kentleşmenin bir dinamiği olarak ele alınmışken, son yıllarda kentsel alanlar arasındaki nüfus hareketleri de konu edinilmeye başlanmıştır. Özellikle 1970'li yıllarda yoğunlaşma gösteren Türkiye'deki iç göç konusundaki araştırmalar ilerleyen yıllarda yoğunluğunu büyük ölçüde yitirmiş olmakla birlikte son yıllarda cılız da olsa yeniden bir canlanma eğilimi içerisinde. Toplamda bu süreç zamanla göç konusuna duyulan ilginin de azalmasını beraberinde getirmiştir. Hâlbuki göç; toplumsal, ekonomik ve kültürel değişmelere eşlik eden ve nüfusun mekânsal dağılımını yeniden şekillendiren bir dinamiktir. Göç, Türkiye'nin günümüzde ulaşmakta olduğu ve oranı %70'leri aşan bir düzeyde kentleşmenin son aşamasında bile cereyan eden önemli bir süreçtir. Ama aynı zamanda göç; bir toplumda yaşanan sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümlere uyum sağlamanın bir sonucu gibi gözükse de, ciddi sosyo-ekonomik ve kültürel sorunları, bölgesel

² Bu tablo Harzing's *Publish or Perish* yazılımı (2014, versiyon 4.6.3.5156, www.harzing.com) kullanılarak Google Scholar veri tabanı üzerinden "Turkish migration" (Türk göçü) ifadesinin kullanıldığı yayınlar çeşitli zaman aralıklarında taranarak oluşturulmuştur.

farklılıkların artışı ve toplumsal gruplar arasındaki ayrışmayı belirginleştirecek kadar olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Burada altını çizmeye çalıştığımız şey, Türkiye'nin son 20-30 yıldaki toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşümleri ve yüz yüze geldiği yeni sorunsallarla yakın ilişkili olan göç konusunun yeniden kavrandığı bir aşamaya taşınıyor olmasıdır.

Şekil 1'den de anlaşılacağı üzere Türk göçü konusunda yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların aldığı atıf sayıları üzerindeki belirgin artış 2000'li yılların başında bir kırılma noktası yaratmıştır ve bu eğilim günümüzde de artarak sürmektedir. Biz editörler 2000'li yıllardan itibaren belirginleşen bu ivmeye istinaden; göç konusuna kendinden menkul bir ilginin ortaya çıkmadığını düşünmekteyiz. Bunun en önemli nedeni Türkiye'ye gelen göçmen sayısının gittikçe artmakta oluşu ve yurt dışındaki Türkiye kökenli nüfusların sayıca ve etki olarak önem arz etmesidir. Diğer yandan, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği süreci ve üyeliğin gerçekleşmesi akabinde Türkiye'den birliğe üye olan ülkelere yönelmesi muhtemel göçler de şimdiden tartışma konusu olmaktadır. Bu kapsamda özellikle Batı Avrupa ülkelerinin artan bir göç kaygısı olduğunu ve Türkiye'den gerçekleşecek olası göçlerin de bu kaygının bir parçası olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle Türkiye'nin Avrupa'nın doğu sınırında önemli bir lokasyonda yer alması ve/veya Ortadoğu'ya açılan bir kapı durumunda oluşu bu bölgelerde hali hazırda gerçekleşen ve gelecekteki olası göçler konusunda - bu coğrafyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi- Türkiye'de de ciddi adımlar atılmasını da zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'nin ağırlıklı olarak göç veren (kaynak) bir ülke konumundan aynı zamanda göç de alan (hedef) bir ülke konumuna geçişi, Türk göçü konusuna olan ilginin artışıyla paralellik göstermektedir. Türk göçü kavramı yurtdışına göç, yurt içine göç, yurt dışından geri dönen göç, transit göç, sığınmacı ve mültecilerle iç göçü de barındıracak şekilde kapsam olarak gittikçe genişlemektedir. Artık, bu göç kategorilerinin her birinde dikkat çekici nüfus hacimlerine ulaşılmış olması gözlerden kaçmamaktadır.

Yanıltıcı bir biçimde Türkiye, yakın zamana dek sadece göç veren ülke özelliğiyle anılmaktaydı. Temelde bu tanımlamanın arkasında 1960'larda başlayan kitlesel işçi göçleri ile bu hareketlerin evrilerek süreklilik kazanması yatmaktadır. Ancak Türkiye'yi ilgilendiren nüfus hareketliğini çeşitli çalışmalarda benimsenen idari sistem ve kuralların isimlendirmelerine ve göçleri şekillendiren hakim akımlara göre aşağıdaki tarihsel-dönemsel yaklaşımla kabaca sınıflandırmak mümkündür:

1900-1960 arası dönem, savaş nedenli yerinden edilmişliklerle belirlenmiş kitlesel zorunlu göçlerle ve savaş sonrası dönemde de azınlıkların tedrici olarak Türkiye'den göç etmeleri ile özelleşmektedir. Bu dönem özelinde bireysel olarak, izinle veya çeşitli kamu görevleriyle yurtdışına giden göçmenleri de belirtmek gerekir.

1960'lar ve 1970'ler çeşitli ülkelerle yapılan karşılıklı işçi değişimi anlaşmalarına istinaden gerçekleşen kitlesel işçi göçleri ile şekillenen bir döneme karşı-

lık gelmektedir. Kabaca 20 yıllık bu dönemin ikinci yarısı ise göç destinasyonlarının çeşitlendiği ancak Avrupa'dan göçmen işçi talebinin azaldığı bir evredir.

1970'ler ve 1980'ler, göçmen işçi talebinin Dünya'daki enerji krizine istinaden durdurulmak istendiği, göç etmek isteyenlerin başka yollar deneyerek göç etme eylemini gerçekleştirmeye çalıştıkları bir dönem olmuştur. Türkiye'de gerçekleşen askeri darbe, bu dönem göç hareketlerini derinden etkileyen bir başka dinamik olarak değerlendirilebilir. Bu dönem için aile birleşimi göçlerinin ön plana çıktığının, 1980 ve sonraki birkaç yılda ise çok yoğun mülteci göçlerinin hakim akımlar haline dönüştüğünün altı çizilebilir. Aynı dönemde Federal Almanya'nın uyguladığı geri dönüş teşvik politikasıyla da önemli sayıda göçmenin geri dönüş yapması bu dönemin bir diğer özelliğidir.

1980'ler ve 2000'lerin başı arası evre, sığınmacı göçlerinin hakim olduğu bir dönem olarak nitelendirilebilir. Bu dönemde Kürt göçleri belirginleşirken geleneksel göç destinasyonu diyebileceğimiz Avrupa ülkelerinde ciddi büyüklükte Kürt diasporasını teşkil eden toplumlar ve ulusötesi mekânlar ortaya çıkmıştır.

2000'ler, neredeyse tüm ülkelerde göçmen ve sığınmacılara karşı düşmanlıkların ve göçü durdurma/sınırlandırma çabalarının doruğa ulaştığı ve 'kaçak', 'düzensiz', 'gizli', 'kayıt dışı', 'yasa dışı' terimleriyle anılan göç akımlarıyla şekillenen bir dönem olmuştur.

Bizler, göçün 'çatışma modeli' (Sirkeci, 2012) ve 'göç kültürleri' kapsamında değerlendirildiğinde yukarıda sunulan sınıflamanın özellikle göçle ilişkili etnik çatışma etkisini gizlediğini düşünüyoruz. Var olan sınırlı istatistikler ve çeşitli araştırmalar çeşitli azınlık grupların görece olarak yurtdışına göç etme eylemine daha sıklıkla katıldığını gösteriyor. Bu, özellikle Kürt ve Alevi grupların yurtdışına göç etmede daha yüksek oranlarla temsil edildikleri anlamına da gelmektedir.

Yurtdışında yaşayan Türkiye doğumluları ve onların ailelerinden oluşan nüfusu tam olarak tespit etmek mümkün olmasa da toplam bu nüfusların kabaca dörtte üçünün Avrupa ülkelerinde, geri kalanının ise diğer bölgelerde yaşadıklarını belirtmek mümkündür. Bu bağlamda toplam Türkiyeli göçmen sayısının beş milyon civarında olduğu yaygın olarak tahmin edilmektedir. Ancak resmi nüfus sayım sonuçları dikkate alındığında bu sayının daha altında bir büyüklüğe ulaşılmaktadır. Örneğin, Türkiyeli göçmenlerin en yoğun yaşadığı ülke olan Almanya'da iki milyona yakın Türk vatandaşının ve en az bunun yarısı kadar da Alman vatandaşlığına geçmiş Türkiyeli nüfusun olduğu tahmin edilmektedir. Hollanda, İsviçre, Avusturya, Fransa, İngiltere, Belçika ve İsveç Türkiyeli göçmen nüfusların yoğun olduğu başlıca diğer Avrupa ülkeleri olarak sayılabilir.

Öte yandan çeşitli sivil toplum kuruluşları ve hatta bazı resmi kurumlar göçmen sayılarını açıklarken abartma eğilimini benimsemektedirler. Örneğin Birleşik Krallık'ta, 2011 nüfus sayımı sonuçlarına göre 120 bin Türkiyeli ve Kıbrıs Türkü ile 60 bin kadar da Kürt yaşamaktayken toplam Türkiye doğumlu nüfus 91 bin olarak sunulmaktadır. Ne var ki çeşitli kuruluşlar hiçbir veri

kaynağına dayandırmaksızın İngiltere'deki Türkiyeli nüfusun (Türk, Kürt ve Kıbrıslı) 400-500 bin civarında olduğunu iddia etmektedirler.

Türkiye'den yurtdışına gerçekleşen göç konusu incelenirken sıklıkla göz ardı edilen bir başka boyut da sığınmacı göçüdür. İdari sınıflandırmalara dayanan göç analizlerinde ancak 1980'lerde dikkat çekerek ifade bulan bu kategori, aslında yukarıda bahsettiğimiz göçün çatışma modeli kapsamında şiddetli çatışma nedeniyle her dönemde var olan bir akımdır fakat bu kategorileştirme biçimiyle uzun dönemde kayıt altına alınmamıştır. 1960'larda Almanya'ya göç eden misafir işçiler arasında da çok sayıda çatışmadan dolayı kaçan nüfus vardır (Sirkeci, 2003). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre 1980'lerde 503.627 Türk vatandaşı sanayileşmiş ülkelere sığınma başvurusunda bulunmuştur. Bu sayı 1990'larda 309.764 ve 2000'de 203.976 ve 2010-2013 arasında 20 binin üzerinde gerçekleşmiştir. Başka bir ifadeyle toplamda 1 milyon 33 bin sığınma başvurusu yapılmıştır (Sirkeci & Esipova, 2013). Bu sayılara sığınma başvurusunda bulunanların eş ve çocuklarının her zaman dahil edilmediğini de düşünürsek bu yolla göç eden ya da bu kategorideki nüfusun daha da fazla olması gerektiği ortadadır. Bu başvuruların çok büyük bir kısmının Kürt çatışmasından kaynaklı olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla genel olarak sığınma ve mülteci göçleri üzerine yeni ve kapsamlı çalışmalara ve analizlere ciddi bir gereksinim söz konusudur.

Türkiye'de Müslüman olmayan nüfus, bu grubun ülke dışına göçleri nedeniyle hızla azalmıştır. Benzeri yolla dışa olan göçler 6-7 Eylül olayları ve Kıbrıs çatışmaları gibi olaylar neticesinde zaman zaman hızlanmıştır. Türkiye'ye gelen göç ise cumhuriyetin ilk döneminde ekseriyetle Müslüman ve Türk nüfusların eski Osmanlı topraklarından yeni Türkiye'ye göçü şeklinde gerçekleşmiştir. 1970'lerden itibaren bölgedeki büyük çatışmalar ve kargaşalardan kaynaklı olarak çok sayıda insan korunma ihtiyacı kapsamında Türkiye'ye gelmiştir. Bunlar arasında Afganlar, İranlılar, Iraklı Kürtler, Bulgaristanlı Türkler, Boşnaklar, Lübnanlılar ve son olarak Suriyeliler önemli kitlesel akınlar arasında sayılabilir. Bu bağlamda Türkiye'ye gelen göçü de kendi içinde tarihsel olarak beş kategoriye ayırmak mümkündür:

- 1) 1910'lardan itibaren Türk ve/veya Müslüman nüfusların eski Osmanlı ülkelerinden Türkiye'ye zorunlu göçü,
- 2) 1970'lerden itibaren, özellikle yakın bölge ülkelerinde yaşanan şiddetli çatışmalardan kaynaklı zorunlu göçler,
- 3) 1960'lardan itibaren Bulgaristan ve Kıbrıs gibi yakın komşu ülkelerden Türklerin zorunlu göçü,
- 4) 1980'lerden itibaren -geri dönüş göçleri de dahil- yurtdışındaki Türkiyelilerin ve onların ailelerinin Türkiye'ye göçü,
- 5) 1990'lar itibarıyla -transit göç dahil- Türkiye'ye yabancı doğumluların ve yabancı ülke vatandaşlarının göçü.

Diğer taraftan, Türkiye'ye göçün son yıllarda arttığına yönelik yaygın kanaati destekleyici veriler de mevcuttur. Ancak yine de hali hazırda yabancı doğum-

lu ve yabancı uyruklu nüfusun diğer geleneksel göç alan ülkelere kıyasla sayıca küçük olduğu belirtilebilir. Türkiye İstatistik Kurumu, 2013 yılı itibariyle Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi kayıtlarına dayanarak Türkiye'deki toplam yabancı uyrukluların sayısının 400 bin civarında olduğunu bildirmektedir (TÜİK, 2014). Türkiye'de yapılan son *de facto* nüfus sayımına göre 2000 yılında ülkedeki yabancı ülke doğumluların sayısı 1.260.491 idi (DİE, 2000). 1985 nüfus sayımına dek 50 yıl boyunca 900 bin dolayında seyreden bu sayının son yirmi yılda üçte bir oranında artmış olması eğilim dönüşünü net bir biçimde göstermektedir. 1980'den 2000 yılına dek Türkiye'ye göç eden yabancı ülke doğumluların sayısı dalgalanmalar göstermekle birlikte 400 binin çok üzerine çıkmamıştır. Göç yoluyla gelenler arasında Türk vatandaşları dörtte üç oranında veya daha yüksek düzeyde kalmıştır. 2000 Nüfus sayımında 50.244'ü yabancı ülke vatandaşları olmak üzere toplam 234.111 kişinin sayım tarihinden önceki beş yılda göç ettiği tespit edilmiştir. 2011 Nüfus ve Konut Araştırması'nda ise yabancı ülke doğumluların sayısı 957 bin olarak hesaplanmıştır ve fakat bizler bunun seyrek olguların örnekleme az rastlanması nedeniyle gerçeği tam olarak yansıtmadığını düşünüyoruz (Beşe-Canpolat vd., 2014). Toplam sayılarla ilgili bu kadar güvenilmez bir durumun istatistiklere hakim olması, göç istatistiklerine yönelik araştırmalara da ne kadar fazla gereksinim olduğunu göstermektedir (Sirkeci, 2009).

Bu akımların içinde, özellikle son dönemde düzensiz göçlerin önemli bir yer tutması gözlerden kaçmayan bir başka önemli konudur. İronik bir biçimde düzensiz göçün en belirgin nedeni yasal düzenlemelerdir. Bu bağlamda Türkiye de kısmen Avrupa Birliği'nin zorlamasıyla hem yasal çerçeveyi oluşturmuş hem de sınır güvenliğini sıkılaştırmıştır. Yasal yollarla göç etmenin zorlu bir süreç haline aldığı her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de giderek artan bir düzensiz göçmen nüfus belirginleşmektedir. Düzensiz göçün göstergelerinden birisi kolluk kuvvetlerince yakalanan kayıt dışı göçmenlerin sayısını bildiren istatistiklerdir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 1995 ile 2013 yılları arasındaki 19 yıllık dönemde toplam 960.974 kayıt dışı göçmen yakalanmıştır (Sirkeci & Martin, 2014).

Düzensiz ve yasadışı göçle anılan bir diğer grup ise sığınmacılardır. Çeşitli idari kayıt öncelikleri ve süreçlerinden dolayı Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ve BMMYK kayıtları birbiriyle örtüşmese de bu her iki kaynak genel sığınmacı göçü eğilimlerini paralel bir biçimde sergilemektedirler. 1995 ile 2013 yılları arasında EGM'ye göre toplam 156.202; BMMYK'ya göre ise 138.803 sığınma başvurusu kaydedildiği ifade edilmektedir (Sirkeci & Martin, 2014). Ancak Haziran 2011 ile Eylül 2014 arasında resmi rakamlara göre 1 buçuk milyon dolayında Suriyelinin Türkiye'ye geldiği bir gerçek ve yıl sonuna dek bu sayının daha da yukarı çıkması olası³. Bunun yanında, muhtemelen bu

³ Temmuz 2014 BMMYK raporlarına göre 799,291 Suriyeli Türkiye'ye geldi ve bunların 609 bini mülteci konumunda ancak BMMYK'nin hazırlıkları 2014-2015 döneminde 1.6 milyon Suriyeli sığınmacının olacağı tahminine göre yapılmış idi (BMMYK, 2014). Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ise 18 Temmuz 2014 tarihi itibariyle 500 binden fazla

durumdan cesaret bularak, Suriye dışındaki ülkelerden kaynaklanan sığınma başvurularının da son iki yılda keskin bir biçimde arttığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle ilerleyen zamanda Suriyeliler ve genel olarak sığınmacılarla ilgili araştırmalara çok daha fazla ihtiyaç duyulacağını belirtmek mümkündür.

Türkiye’de cumhuriyetin ilk dönemlerindeki mübadeleler nedeniyle yabancı ülke doğumlu nüfus içerisinde Yunanistan ve Yugoslavya doğumluların ağırlıklı olduğu görülmekteydi. 1990 ve 2000 nüfus sayımlarında 1980’lerde Bulgaristan Türklerinin kitlesel göçleri nedeniyle yabancı ülke doğumlu nüfus içerisinde Bulgaristan doğumlular öne çıkmıştı. Aynı zamanda bu yıllarda geri dönen göçmenlerin çocukları ve akrabaları hesaba katıldığında Almanya doğumlular en kalabalık üç gruptan biri olarak karşımıza çıkmaktaydı. 2000 yılında Türkiye’deki her beş yabancı ülke doğumludan birisi Almanya doğumluydu. Yukarıda bahsettiğimiz gibi Haziran 2011’den bu yana, devam eden Suriye krizi nedeniyle 200.000 kadarı kamplarda olmak üzere bir buçuk milyonun üzerinde Suriyeli Türkiye’ye göç etti ve günümüzde bunların bir kısmı sığınmacıya benzer bir statü ile ülkede geçici olarak ‘misafir’ edilmektedir⁴. Böylece orta ve uzun vadede Suriye doğumluların Türkiye’deki yabancı ülke doğumlu göçmen nüfusta ağırlıklı bir pay elde edeceğini tahmin etmek çok da abartılı olmayacaktır.

Bu sayıda paylaştığımız Massey ve arkadaşlarının makalesinde belirtildiği üzere hem Türkiye’ye gelen göçün artışı hem de Türkiyelilerin genel olarak artan hareketliliği *kümülatif nedensellik modeli* ve *göç kültürleri* modelleri ile açıklanabilir (Massey vd. 2014). Bir başka deyişle her bir göç, toplumsal durumu ve sonrasında alınacak olan göçle ilgili kararları etkileyecektir. Dolayısıyla bir birey için bir kez göç etmiş olmanın hem birey düzeyinde hem toplumsal bellekte göç etmeyi daha olası bir seçenek haline getirmesi tarafımızdan araştırmaların ortaya koyduğu en dikkat çekici bulgulardan biri olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’ye yönelmekte olan ve Türkiye’den gerçekleşen göçleri “göç kültürleri” yaklaşımıyla daha iyi analiz etmek ve anlamak mümkündür. Bu nedenle Göç Dergisi’nde bu alanda gerçekleştirilen araştırmaları da yayınlamayı umuyoruz.

Ulusötesi yaşam alanlarının ortaya çıkışı ve görece daha akışkan yaşamların kuruluyor olması araştırmacıları uluslararası göçü iki ucu açık sürekli bir süreç olarak algılamaya yöneltmektedir. Özellikle Almanya-Türkiye göç koridorunda bu tarz dalgalı bir göç akım örüntüsünün oluşması ve göçün yönünün daha çok Almanya’dan dışarıya doğru evrildiği dikkatlerden kaçmamaktadır (Akkoynlu, 2014). Hem geri dönenler hem yeni göçmenler sayıca arttıkça ‘göçmen entegrasyonu’ kamuoyunu, planlamacıları ve araştırmacıları daha çok meşgul eden bir konu haline gelmektedir.

Suriyelinin AFAD tarafından 10 ilde kurulan barınma merkezlerinde olmak üzere toplam 1 milyon 103 bin Suriye vatandaşının Türkiye’de olduğunu belirtiyor (AFAD 2014).

⁴ Uluslararası Göç ve Koruma Kanununda “uluslararası koruma altında tutulan yabancılar” olarak ifade edilmektedir (TBMM, 2013).

Dolayısıyla artış eğilimi gösteren göç akımlarına cevaben gelişen akademik ilginin yanında kurumsallaşma ve bunun getirdiği gereksinimlerin de 'göç' konusuna duyulan ilgi üzerinde belirleyici olduğunu düşünmekteyiz. Çoğalan bu farkındalıkla eş zamanlı ve son on yıldır devam eden çalışmaların bir sonucu olarak 11 Nisan 2014 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu kanuna bağlı olarak Türkiye'de yeni bir merkezi idari yapı oluşturulmuş ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2014 Nisan ayında hizmete başlamıştır. Yine son dönemde faaliyete geçmiş olan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Kültür Merkezleri gibi kurumsallaşmalar da ilgi ve gereksinimdeki bu artışın göstergeleri arasında sayılabilir. Buna istinaden çok sayıda üniversitede göç konusuna eğilen araştırma ve uygulama merkezleri kurulmuştur. Bunlardan ilki Bilgi Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ise 1968'den itibaren genel Nüfusbilim çalışmaları kapsamında göç konusunda sınırlı da olsa çalışmalar yürüten en eski akademik merkez konumundadır. Yakın dönemde ise Hacettepe Üniversitesi'nde Siyaset ve Göç Araştırmaları Merkezi (HÜGO), Gediz Üniversitesi'nde Göç Araştırmaları Merkezi (MİREG) ve Celal Bayar Üniversitesi'nde Nüfus ve Göç Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (NÜ-GAM) kurulmuştur.

Bütün bu gelişmeler, dinamikler ve potansiyeller ışığında hem bilimsel olarak göç konusuna ilgi artmış hem de politika üretme ve planlama bağlamında kurumların bilgi ve veri gereksinimleri çoğalmıştır. Böylece özellikle son yıllarda göç alanında yapılan araştırmaları bilimsel ve düşünsel üretim açısından destekleyecek Türkçe ve süreli hakemli bir dergi gereksinimi kendini göstermiştir. Biz editörler olarak iki yıllık bir hazırlık çalışması sonucunda yayın hayatına başlayan "Göç Dergisi" ile bu boşluğu dolduracak bir adım attığımızı düşünüyoruz.

Bu ilk sayımızda dört makaleyi paylaşıyoruz. İlk makale, Douglas Massey ve arkadaşlarının 1993 yılında *Population and Development Review* dergisinde yayınladıkları ve göç kuramlarının değerlendirmesi üzerine kaleme aldıkları ünlü çalışmanın Türkçe tercümesidir. Bu tercüme makale, büyük ihtimalle, göç yazınında en çok atıfta bulunulan – ve hatta atıfta bulunulmadan da sıklıkla kullanılan – bir çalışma olarak Türkçeye kazandırılmasını önemseydiğimiz bir katkıdır. Göç meselesinde yaygın olarak benimsenen ve kullanılan kuramsal model ve yaklaşımların sistematik olarak incelendiği ve eleştirildiği bu çalışma bu alanda çalışan herkes için vazgeçilmez kaynaklardan biri olacaktır. Tercümesinde katkısı olan arkadaşlara teşekkür ederiz. İkinci makale Milan Palat tarafından kaleme alınmış olan ekonomik göstergelerle Türkiye'den Almanya'ya göç akımlarını ilişkilendiren ampirik bir çalışmadır. Üçüncü makalede Burcu Toğral Koca, güvenlik ve kalkınma çerçevesinden Frontex'in Türkiye-Yunanistan sınırındaki rolünü incelemektedir. Bu çalışmada Frontex'in rolünün artık nüfus sorununa bir çözüm aracı, ya da kontrol aracı ekseninde görülebileceğine vurgu yapılmaktadır. Son makalede ise Zeyneloğlu ve Sirkeci Almanya ile Türkiye arasında oluşmuş bir göç kültürü çerçevesinde Almanya'dan

Türkiye'ye göç edenlerin bir tasnifini yapmaktalar. Her makalenin sonunda kısa İngilizce özet ve anahtar kelimeler de bulunmaktadır.

Göç Dergisi editörleri olarak bu konularda çalışan tüm araştırmacı ve düşünürleri disiplin sınırlaması olmaksızın dergiye makale göndermeye davet ediyoruz. Konu ve kapsam olarak göçmenlerin kültürleşmeleri, göçün ekonomik, mekânsal ve toplumsal etkileri, çatışma ve gerilimler, yasal çerçeve ve etkileri, ulusal ve uluslararası politikada göç ve göçmenler, medyada göçmenlerin temsili, akıl sağlığı ve zorunlu göç, spor ve kültür alanında göç ve göçmenler, ayrımcılık ve katılım, istihdam piyasaları gibi pek çok alanda katkıları davet ediyoruz. Aynı zamanda yöntem sorunlarına ve kuramsal tartışmalara da *Göç Dergisi* sayfalarında yer vereceğiz. *Göç Dergisi* göç ve daha genel olarak insan hareketliliğiyle ilgili alanlarda yayınlanmış kitaplar üzerine inceleme ve eleştiri yazılarına da yer vermektedir.

Açık erişim ile tüm kullanıcılara sunduğumuz bu derginin, önümüzdeki yıllarda zengin bir akademik kaynak olarak hem öğrenci ve araştırmacıların hem de bu alanda çalışan uygulayıcı ve politikacıların ilgisini çekeceğini umuyoruz. İçinden geçtiğimiz şu günlerde Suriye ve Irak'tan gelen zorunlu göç akımları nedeniyle Türkiye iki yıl zarfında önemli bir göçmen ülkesi durumuna gelmiştir. Bu durum, konunun hem araştırmacılar hem de politika yapıcılar ve pratisyenler nezdinde öneminin hızla artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Türkçe araştırmaların ve birikimin paylaşımı için bir aracın oluşturulması zaruri hale gelmiştir.

Abonelik gelirleri ve çok sayıda arkadaşımızın özverili çalışmaları ile hayata geçirebildiğimiz bu derginin devamlılığı açısından tüm okurlarımızdan dergiyi kurumsal kütüphanelerine tavsiye etmelerini rica ediyoruz. Özellikle elektronik versiyon aboneliklerini çevresel etkilerinin sınırlılığı açısından teşvik ediyoruz.

Son olarak, bu dergi macerasında bize destek olan, cesaretlendiren ve hakem ve danışma kurullarında görev alan tüm arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Bu sayının yayına hazırlanmasında katkılarından dolayı Saniye Dedeoğlu, Pınar Yazgan Hepgül, Fethiye Tilbe, Burcu Oskay ve Çağlar Özbek'e teşekkür ederiz. Aynı zamanda dergide hakemlik yapan, redaksiyon, sayfa düzeni, baskı ve dizaynına katkıda bulunan ve derginin hem elektronik hem de basılı olarak üretilmesine katkı sağlayan arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Ankara - Londra

Kaynaklar

- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) (2014). *Afet Raporu: Suriye*. [<https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16>].
- Akkoyunlu, S. (2014). Can trade, aid, foreign direct investments and remittances curb migration from Turkey? *Migration Letters*, 7(2): 144-158. [<http://www.tplondon.com/journal/index.php/ml/article/view/186>].

- Beşe-Canpolat, S., Ergan, N.C., Yılmaz, S.D., Aytaç, M. & Sirkeci, I. (2014). Comparison of foreign born population in Turkey by 2000 and 2011 Censuses. Konferans bildirisi. *Turkish Migration Conference: Comparative Perspectives and Continuities*, 30 Mayıs - 1 Haz. 2014, Regent's Centre for Transnational Studies, London, UK. [http://www.regents.ac.uk/tmc].
- BMMYK (2014). Güncel İstatistikler. [http://www.unhcr.org.tr/?page=12].
- DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü) (2000). *2000 Genel Nüfus Sayımı*. Ankara: DİE Matbaası.
- Harzing, A. W. C. (2010) *Harzing's Publish or Perish*. Version 4. Tarma Software Research Pty Ltd. [www.harzing.com].
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46. [http://www.tplondon.com/dergi/index.php/gd/article/view/1].
- Sirkeci & Esipova (2013). Turkish migration in Europe and desire to migrate to and from Turkey. *Border Crossing: Transnational Working Papers*, No. 1301. Regent's Centre for Transnational Studies. [http://tplondon.com/journal/index.php/bc/article/view/89].
- Sirkeci (2003). *Migration, Ethnicity and Conflict - The Environment of Insecurity and Turkish Kurdish International Migration*. Doktora tezi, Sheffield: Sheffield Üniversitesi. [http://www.migrationletters.com/sirkeci/sirkeci_2003_kurds_migration_conflict_phd.pdf].
- 10 Sirkeci, I. (2012). Transnasyonal mobilite ve çatışma. *Migration Letters*, 9(4), 353-363. [http://tplondon.com/journal/index.php/ml/article/view/134].
- Sirkeci, I. (2009). *Improving the Immigration and Asylum Statistics in Turkey – Türkiye’de Uluslararası Göç ve Sığınma İstatistiklerinin Geliştirilmesi*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.
- Sirkeci, I. & Martin, P. L. (2014). “Sources of Irregularity and Managing Migration: The Case of Turkey”. *Border Crossing: Transnational Working Papers*, No. 1401, sf.1-16. [http://tplondon.com/journal/index.php/bc/article/view/373].
- Sirkeci, I. (2013). “Turkey’s Looming Immigration Crisis: Syrian Refugees and Others”, Cilt2, Sayı 8, sf.6-10, *Centre for Policy and Research on Turkey (Research Turkey)*, London, Research Turkey. [http://researchturkey.org/?p=4177].
- Şeker, G., Erdal, H., (2010). Van İlinde Gerçekleşen Yasadışı Göç Olaylarının İncelenmesi, Yerelden Küresele Sınıraşan Suçlar, (Ed. M. Alper Sözer, Oğuzhan Ömer Demir, Süleyman Özeren), Ankara: Polis Akademisi Yayınları, kitabı içinde, sf. 103-132.
- TBMM (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Sayı no. 6458, Tarih: 10.04.2013. *Resmî Gazete*, Sayı. 28615. [http://www.goc.gov.tr/icerik/yabancılar-ve-uluslararası-koruma-kanunu_327_328].